

Dokument nr. 8:97

(2004-2005)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Jørund Leknes, Siri Hall Arnøy og Øystein Djupedal

Forslag fra stortingsrepresentantene Jørund Leknes, Siri Hall Arnøy og Øystein Djupedal om å etablere programvarepolitiske retningslinjer for Norge, med sikte på bedre teknologiske løsninger og økt demokrati

Til Stortinget

BAKGRUNN

Teknologirådet kom i november 2004 med rapporten "Programvarepolitikk for fremtiden". Rapporten er utarbeidet av en bredt sammensatt ekspertgruppe, og kommer med klare anbefalinger om hvordan Norge bør utforme sin programvarepolitikk. Ekspertgruppas flertall peker særlig på viktigheten av at programvare som brukes i offentlig sektor er basert på åpne standarder.

Åpne standarder

Når data lagres eller utveksles digitalt, må det enten lagres i et format, eller kodes etter spesifisering gitt i en protokoll. Slike formater kan være en skjult del av et program, slik at kun det programmet kan lese dataene, eller det kan være åpent tilgjengelig, som en standard. Morse-alfabetet er et eksempel på en åpen standard. Fordi spesifikasjonen er fritt tilgjengelig, kan alle lese beskjeder som er kodet i morse.

Mange kommuner og fylkeskommuner kommuniserer med allmennheten uten å bruke åpne standarder. Dette skjer blant annet ved at de på sine nettsteder legger ut informasjon lagret i et proprietært format. Dette medfører at brukere av offentlige nettsteder må ha installert programvare fra en leverandør, stort sett en monopolist. En privat aktør kan tillate seg å ikke være tilgjengelig for alle mulige kjøpere,

men forslagsstillerne er av den oppfatning at dette ikke er holdbart for offentlige institusjoner. Bruk av åpne standarder er derfor et viktig demokratifremmende tiltak. Jo mer offentlig sektor digitaliseres, desto viktigere er det å sikre at flest mulig av innbyggerne har tilgang på dataverktøy som kan kommunisere med det offentlige.

Det er mange argumenter for å føre en preferansepolitikk for åpne standarder. Forslagsstillerne foreslår derfor at internettbasert kommunikasjon med det offentlige skal være basert på åpne standarder, og ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å oppnå dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2006.

Åpen kildekode

Programvare er basert på kildekode, som er en oppskrift på hvordan et program skal oppføre seg. Oppskriften oversettes så til binærkode. Det er praktisk talt umulig å gjøre endringer i programvare uten tilgang til kildekoden. Programvare basert på åpen kildekode gir derfor brukeren økte muligheter til å bestemme over produktet sitt, og bidrar dessuten til en slags evolusjonær utvikling av programvaren.

Det er store sikkerhetsmessige problemstillinger knyttet til bruk av programvare som ikke er basert på åpen kildekode. Bruk av åpen kildekode gir ikke bare mulighet til å endre programvarens funksjonalitet, det gir også mulighet til å se om ting fungerer etter hensikten. Hvis valgresultat og skatt regnes ut digitalt, bør det være innbyggernes rett at de kan lete etter feil i kildekoden, hvis de føler seg u hensiktsmessig behandlet.

EU-parlamentet vedtok i 2001 å merke programvare uten offentlig tilgang til kildekoden med "lavest pålitelighet". EU-parlamentet ber EU-kommisjonen og medlemsstatene fremme programvareprosjekter der kildekoden gjøres offentlig tilgjengelig (åpen

kildekode), siden dette er den eneste måten å sikre at det ikke bygges inn ukjente sikkerhetshull og bakdører i programmene.

Programvare basert på åpen kildekode vil dessuten kunne oversettes til andre språk uten at utvikleren av programvaren trenger å gjøre jobben. Et eksempel på dette er at kontorpakken OpenOffice har blitt oversatt til både nynorsk og bokmål.

Statens programvare for føring av reiseregning kan kun kjøre på Microsofts Windows-plattform. Dette fører til at det ved mange arbeidsplasser innen offentlig sektor blir meget vanskelig å gjøre frie valg om hvilken plattform som skal kjøres. Programvare kan utvikles for å kjøre på flere plattformer, eller være knyttet til en plattform. Når det offentlige utvikler programvare på oppdrag, bør det være et krav at den kjører på flere plattformer, hvorav minst en er basert på åpen kildekode. Dette sikrer reelle valg av operativsystemer og digitale plattformer i offentlig sektor.

Det er viktig å merke seg at Brasil har lagt om sin programvarepolitikk til en klar preferansepolitikk for åpen kildekode. Økt støtte til åpen kildekode i Norge vil være et viktig signal til utviklingsland om at de trygt kan ta i bruk programvare basert på åpen kildekode. En satsing på åpen kildekode vil kunne bidra til økt digitalisering av utviklingsland.

Teknologirådet anbefaler i sin rapport at Norge fører en mild preferansepolitikk for programvare basert på åpen kildekode.

Forslagsstillerne foreslår derfor at Regjeringen utarbeider retningslinjer for utvikling av programvare på oppdrag av det offentlige, med fokus på å bedre programvare basert på åpen kildekodes stilling.

Økt utdanning

Det er viktig at IT-ansvarlige i det offentlige har kunnskaper nok til å foreta faktiske valg i forhold til hvilken programvare som skal benyttes. Hvis slike frie valg skal sikres, må de inneha kompetanse innen flere programvaresystemer.

Statskonsult kom i 2003 med en rapport som var positiv til bruk av operativsystemet skolelinux i norske skoler (rapport 2003:24). 16. november 2004 rapporterte TV2-nyhetene om at Stjørdal kommune valgte en løsning som førte til færre datamaskiner pr. elev i skolene sine. Kommunens datasjef uttalte at

hun ikke stolte på Statskonsults rapport, fordi de manglet linux-kompetanse internt. Dette viser et stort behov for økt kompetanse blant IT-ansvarlige, slik at de rimeligste og teknologipolitisk beste IT-løsningene blir tatt i bruk.

Forslagsstillerne foreslår derfor at Regjeringen etablerer et etter- og videreutdanningsprogram for IT-ansvarlige i offentlig sektor, med sikte på å bedre kunnskapen om programvare basert på åpen kildekode, og dermed øke deres evne til å foreta rasjonelle valg om bruk av programvare.

FORSLAG

På bakgrunn av dette fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber Regjeringen etablere et bredt sammensatt organ som har som formål å styrke arbeidet for åpne standarder for digital kommunikasjon.
2. Stortinget ber Regjeringen om å foreslå tiltak med sikte på at internettbasert kommunikasjon med det offentlige skal være basert på åpne standarder, og komme tilbake til Stortinget med tiltak for å oppnå dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2006.
3. Stortinget ber Regjeringen etablere praksis slik at programvare basert på åpne standarder favoriseres ved innkjøp av programvare, med mindre det i enkelttilfeller finnes tungtveiende grunner til å ikke gjøre det.
4. Stortinget ber Regjeringen utarbeide tiltak for å gjøre det lettere for norske kommuner og fylkeskommuner å benytte programvare basert på åpne standarder.
5. Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer for utvikling av programvare på oppdrag av staten. Det foreslås at programvaren skal være basert på åpen kildekode og være lett oversettbar til andre målformer og språk.
6. Stortinget ber Regjeringen etablere et etter- og videreutdanningsprogram for IT-ansvarlige i offentlig sektor, med sikte på å bedre kunnskapen om programvare basert på åpen kildekode.

25. mai 2005